

Bulletin BBH

Penzijní reforma v České republice

leden 2012

Obsah

1. Penzijní reforma - obecný přehled.....	2
2. Důchodové spoření - nový druhý pilíř penzijního systému.....	3
3. Doplnkové penzijní spoření - novelizovaný třetí pilíř penzijního systému.....	3
4. Transformace stávajících penzijních fondů ...	4
5. Průběh důchodového a penzijního spoření a výplata důchodů	4
6. Pravidla jednání penzijní společnosti.....	5
7. Distribuce důchodového a penzijního spoření	5

1. Penzijní reforma - obecný přehled

Právní rámec důchodové reformy představují zákon o důchodovém spoření¹ a zákon o doplňkovém penzijním spoření². Nabudou účinnosti ke dni 1.1.2013, s výjimkou některých ustanovení, která jsou účinná již od počátku letošního roku, resp. nabudou účinnosti v jeho průběhu.

V rámci penzijní reformy dojde k vytvoření nových důchodových fondů a zásadně se změní také fungování stávajících penzijních fondů. Stávající průběžně financovaný systém starobních důchodů však bude fungovat s určitými změnami i nadále.

Důchodové spoření - představuje dobrovolný systém, do něhož se mohou zapojit osoby mladší 35 let. Starší osoby se budou moci rozhodnout o účasti pouze během prvního pololetí roku 2013. Ze systému však již nebude možné vystoupit. Podstatou důchodového spoření je vytvoření důchodových fondů, do kterých je odváděna část pojistného na povinné důchodové pojištění placeného účastníky. Zbývající část pojistného je odváděna do státního rozpočtu. Takto získané prostředky důchodové fondy investují na finančním trhu s cílem je dlouhodobě zhodnotit.

Při dosažení důchodového věku budou prostředky účastníka z důchodového fondu použity jako jednorázové pojistné na důchodové pojištění sjednané s pojišťovnou, a z něj bude vyplácen účastníkovi důchod buď doživotní, nebo důchod na dobu určitou (20 let).

Důchodové fondy představují obdobu podílových fondů kolektivního investování. Majetek

¹ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém spoření“).

² Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o doplňkovém penzijním spoření“).

v těchto fondech je obhospodařován penzijními společnostmi, které tak mají podobné postavení jako investiční společnosti. Jak důchodové fondy, tak penzijní společnosti podléhají povolení a dohledu České národní banky (dále jen „ČNB“).

Doplňkové penzijní spoření - je rovněž dobrovolným systémem, jehož účastníkem může být jakákoliv osoba starší 18 let. Oproti důchodovému spoření z něj však lze vystoupit i před dosažením důchodového věku. Je zajišťováno tzv. účastnickými fondy, které jsou analogií standardních podílových fondů. Tyto fondy jsou obhospodařovány penzijními společnostmi. Účastnické fondy získávají prostředky z příspěvků placených účastníky, ze státního příspěvku a případně též z příspěvků zaměstnavatelů. Tyto prostředky jsou investovány na finančním trhu s cílem jejich dlouhodobého zhodnocení.

Při ukončení doplňkového penzijního spoření lze prostředky účastníka použít na výplatu důchodu na dobu určitou, výplatu jednorázového vyrovnání nebo jako jednorázové pojistné na důchodové pojištění sjednané s pojišťovnou.

Transformace stávajících penzijních fondů - představuje proces rozdělení stávajících penzijních fondů na penzijní společnost a tzv. transformovaný fond. Tento fond bude zajišťovat pokračování penzijního připojištění za obdobných podmínek jako v současnosti. Předpokladem transformace je vypracování transformačního projektu, udělení souhlasu ČNB s činností transformovaného fondu a udělení povolení penzijní společnosti. Žádosti o udělení povolení je nutno podat na ČNB do konce února 2012. ČNB o těchto žádostech rozhodne do konce roku 2012.

Distribuce penzijního a důchodového spoření
Tuto činnost budou moci vykonávat pouze penzijní společnosti, jejich vázaní zástupci a investiční zprostředkovatelé. Mj. budou muset prokázat složení speciální odborné zkušky před akreditovanou institucí. Pro nabízení a propagaci se uplatní pravidla analogická úpravě nabízení standardních fondů kolektivního investování a pravidlům jaká platí pro jednání obchodníků s cennými papíry se zákazníky. Regulované bude i poskytování doporučení ohledně důchodového a penzijního spoření.

2. Důchodové spoření - nový druhý pilíř penzijního systému

Právní rámec druhého pilíře penzijního systému vymezuje především zákon o důchodovém spoření. Účast v důchodovém spoření je dobrovolná. Účastníkem může být každá osoba starší 18 let až do doby přiznání starobního důchodu podle zákona o důchodovém pojištění³, byť s určitými omezeními. Osoby, které budou k 1. lednu 2013 starší 35 let, se budou moci pro účast v důchodovém spoření rozhodnout pouze do poloviny roku 2013. Osoby, které se nově stanou poplatníky pojistného na důchodové pojištění, se do systému mohou zapojit do 6 měsíců po dni, kdy se staly těmito poplatníky.

Platby na důchodové spoření

V rámci důchodového spoření jsou do důchodových fondů shromažďovány prostředky placené účastníky jako pojistné na důchodové pojištění - přesněji se bude jednat o část tohoto pojistného. Konkrétní výši plateb na důchodové spoření upravuje zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.⁴ Například pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné, které se účastní důchodového spoření, činí sazba pojistného na důchodové pojištění 8,5 % z vyměřovacího základu (což je v zásadě úhrn příjmů ze zaměstnání, které jsou předmětem daně z příjmů). Z toho je 3,5 % určeno jako platba na důchodové pojištění do státního rozpočtu a 5 % je určeno jako platba na důchodové spoření. Oproti osobám, které nebudou účastníky důchodového spoření, tak zaplatí účastníci důchodového spoření o 2 % vyšší pojistné na důchodové pojištění.⁵ Výše pojistného na povinné důchodové pojištění, které odvádí zaměstnavatel, nebude účastí zaměstnance v důchodovém spoření nijak dotčena.

Důchodový fond

Důchodový fond je konstruován podle modelu podílového fondu upraveného zákonem o kolektivním investování.⁶ Na rozdíl od podílového fondu, který vydává podílové listy, však důchodový fond nevydává žádné cenné papíry. Podíly účastníků na důchodovém fondu jsou

vyjadřovány prostřednictvím tzv. důchodových jednotek, které mají povahu evidenčního záznamu, stejně jako penzijní jednotky u účastnických fondů. Hodnota důchodové jednotky se stanoví vydělením vlastního kapitálu důchodového fondu počtem důchodových jednotek. Tyto důchodové jednotky za jednotlivé důchodové fondy jsou vedeny pro každého účastníka na osobním důchodovém účtu. Každý důchodový fond musí mít depozitáře, který vykonává určitou kontrolní funkci a plní povinnosti obdobné jako depozitář fondů kolektivního investování.

Penzijní společnost v rámci provozování důchodového spoření vytvoří a obhospodařuje celkem čtyři důchodové fondy, které mají zákonem předepsanou strukturu aktiv, do kterých mohou investovat, investiční limity a podmínky pro investování. Jedná se o důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond. Podle příslušné investiční strategie tyto důchodové fondy investují na finančním trhu za podmínek stanovených zákonem o důchodovém spoření a prováděcími právními předpisy.

Předpokladem vytvoření důchodových fondů je získání příslušného povolení ČNB. Dodatečné podmínky, které při tom penzijní společnost musí splnit, zahrnují např. minimální výši vlastního kapitálu na úrovni 300 mil. CZK.

3. Doplnkové penzijní spoření - novelizovaný třetí pilíř penzijního systému

Úpravu třetího pilíře penzijního systému obsahuje zákon o doplňkovém penzijním spoření. Jedná se o dobrovolný systém, kdy jsou shromažďovány příspěvky účastníků, příspěvky účastníků placené jejich zaměstnavateli a státní příspěvek do účastnických fondů⁷, které je následně investují na finančním trhu. Za účelem provozování doplňkového penzijního spoření vytvoří penzijní společnost minimálně povinný konzervativní fond, který má podrobně zákonem předepsanou investiční strategii. Může však vytvořit i další účastnické fondy, u kterých jsou stanovena aktiva, do kterých mohou tyto fondy investovat, a základní limity jejich obhospodařování. Nicméně volba konkrétní investiční strategie je v rámci těchto limitů ponechána na penzijní společnosti. Každý z těchto účastnických fondů musí mít depo-

³ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Základní sazba pojistného na důchodové pojištění pro osoby, které se nebudou účastnit důchodového spoření, činí 6,5 % vyměřovacího základu.

⁶ Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o kolektivním investování“).

⁷ Platí, že za účastníka může platit příspěvek nebo jeho část zaměstnavatel, pokud s tím účastník souhlasí. Tuto skutečnost je pak účastník povinen předem písemně oznámit penzijní společnosti.

zitáře stejně, jako je tomu v současnosti u penzijních fondů.

Účastnické fondy

Účastnické fondy mají obdobné postavení jako standardní podílové fondy podle zákona o kolektivním investování. Podíl na účastnickém fondu však není vtělen do cenného papíru, jako je tomu u podílových fondů, ale je kvantifikován pomocí tzv. penzijních jednotek. Ty představují evidenční položku, jejíž hodnota je stanovena jako podíl vlastního kapitálu účastnického fondu a všech penzijních jednotek v příslušném účastnickém fondu. Penzijní jednotky účastníka jsou evidovány na jeho osobním penzijním účtu. Základním dokumentem účastnického fondu je jeho statut, který opět vychází ze statutu standardního fondu kolektivního investování.

Penzijní společnost

Penzijní společnost obhospodařuje účastnické fondy a dále důchodové fondy, obdobně jako investiční společnost obhospodařuje fondy kolektivního investování. Penzijní společnost však musí splnit přísnější nároky, než investiční společnosti. Kupř. minimální výše počátečního kapitálu 50 mil. Kč, požadavky na organizační a technické zabezpečení, zajištění komunikace s účastníky penzijního spoření a důchodového spoření, Českou správou sociálního zabezpečení, Ministerstvem financí a Českou národní bankou. Dále stanoví specifické požadavky na odbornost osob, jejichž prostřednictvím vykonává penzijní společnost svou činnost.

4. Transformace stávajících penzijních fondů

V rámci penzijní reformy dojde k transformaci stávajících penzijních fondů působících podle zákona o penzijním připojištění.⁸ Dojde k vyčlenění majetku, souvisejícího s penzijním připojištěním do specifického transformovaného fondu. Zároveň dojde k vytvoření penzijní společnosti, která bude transformovaný penzijní fond obhospodařovat. Za tím účelem musí stávající penzijní fondy do konce února 2012 předložit ČNB žádost o povolení penzijní společnosti a žádost o provozování penzijního připojištění prostřednictvím transformovaného fondu. Klíčovou přílohou této žádosti bude transformační projekt obsahující harmonogram a konkrétní podmínky transformace a popis způsobu vyčlenění majetku do transformova-

ného fondu. O obou těchto žádostech rozhodne ČNB společným rozhodnutím.

Den právní moci rozhodnutí ČNB o povolení penzijní společnosti je rozhodným dnem pro transformaci. Do té doby postupuje penzijní fond podle úpravy penzijního připojištění, byť s některými omezeními. Po rozhodném dni se na transformovaný fond vztahují předpisy o penzijním připojištění s určitými modifikacemi - např. povinnost penzijní společnosti doplnit majetek v transformovaném fondu, pokud majetek v něm nebude dostatečný pro pokrytí závazků z penzijního připojištění. Majetek v transformovaném fondu je zcela oddělen od majetku penzijní společnosti, která jej provozuje.

Vzhledem k tomu, že zákon o doplňkovém penzijním spoření vylučuje, aby účastník stávajícího penzijního připojištění, který není ve výplatní fázi penzijního připojištění, byl zároveň účastníkem doplňkového penzijního spoření. Účastníci stávajícího penzijního připojištění budou moci přejít do nového doplňkového penzijního spoření. Lze předpokládat, že po určité době budou postupně uspokojeny nároky z penzijního připojištění všech stávajících účastníků nebo tito přejdou do penzijního spoření a činnost transformovaného fondu bude ukončena.

5. Průběh důchodového a penzijního spoření a výplata důchodů

Předpokladem pro vznik doplňkového penzijního spoření a důchodového spoření je sjednání smlouvy o doplňkovém důchodovém spoření nebo smlouvy o důchodovém spoření. Jejich náležitosti upravují příslušné zákony. V průběhu trvání doplňkového penzijního spoření a důchodového spoření jsou účastníkům poskytovány informace o počtu a hodnotě penzijních jednotek, resp. důchodových jednotek evidovaných na jejich osobních penzijních účtech, resp. na osobních důchodových účtech.

Při ukončení doplňkového penzijního spoření lze prostředky účastníka v účastnickém fondu použít několika způsoby. Především půjde o výplatu starobního důchodu na určenou dobu z účastnického fondu. Dále je možné tyto peněžní prostředky použít na úhradu jednorázového pojistného na pojištění důchodu, které bude sjednáno s pojišťovnou. Rovněž je přípustná výplata jednorázového vyrovnání.

U důchodového spoření je situace odlišná - po skončení spořicí fáze v důchodovém fondu je stanoven v zásadě jediný způsob použití pro-

⁸ Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o penzijním připojištění“).

středků účastníka, a to na úhradu jednorázového pojistného na pojištění důchodu.⁹ Toto pojištění budou oprávněny poskytovat pojišťovny s povolením k poskytování životního pojištění v České republice. Pojišťovny budou vyplácet tři varianty starobního důchodu - doživotní starobní důchod, doživotní starobní důchod s výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let a starobní důchod na dobu 20 let. Tyto varianty se liší výší vypláceného důchodu, která bude vždy individuálně stanovena pro konkrétního účastníka podle pojistně-matematických zásad.

6. Pravidla jednání penzijní společnosti

Penzijní společnost je povinna dodržovat pravidla jednání. Speciálně se zavádí obecná povinnost jednání s odbornou péčí, která pokrývá veškerou činnost penzijní společnosti včetně jejího organizačního uspořádání a provozu, obhospodařování účastnických a důchodových fondů a jednání ve vztahu k účastníkům.

Z hlediska podmínek, za kterých jsou účastnické a důchodové fondy obhospodařovány, jsou stanoveny poměrně přísné limity úplaty za obhospodařování a za zhodnocení, které si penzijní společnost smí účtovat.¹⁰ Tato úplata kryje veškeré náklady spojené s obhospodařováním, včetně nákladů na distribuci, marketing a reklamu. Rovněž je zaveden obecný zákaz poskytování a přijímání pobídek, který má jednak omezit motivaci k porušení povinnosti odborné péče, jednak by měl přispět k limitování nákladů důchodových a účastnických fondů.

Oproti stávající situaci u penzijního připojištění dochází k dalšímu zpřísnění podmínek pro nabízení důchodového spoření a doplňkového penzijního spoření. V zásadě se uplatní stejná pravidla, jako dnes platí při nabízení standardních fondů kolektivního investování a jaká musí dodržovat obchodníci s cennými papíry při jednání vůči svým zákazníkům.¹¹ V případě propagace se zavádí podrobná reglementace obsahu a způsobu propagace a reklamy.

⁹ Výjimkou je případ účastníka, který žádá o výplatu starobního důchodu a pobíral invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a dále převod prostředků do důchodového systému Evropských společenství nebo jejich institucí.

¹⁰ Výše úplaty za obhospodařování činí nejvýše 0,4 % vlastního kapitálu povinného konzervativního fondu a 0,8 % vlastního kapitálu účastnického fondu. Úplata za obhospodařování důchodových fondů se pohybuje od 0,3 do 0,6 % vlastního kapitálu důchodového fondu. Úplata za zhodnocení činí nejvýše 10 % z dosaženého zhodnocení.

¹¹ Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

Velký důraz je kladen na zajištění informovanosti účastníků. Základním informačním dokumentem tzv. sdělení klíčových informací o doplňkovém penzijním spoření ve vztahu ke každému účastnickému fondu, resp. ohledně důchodového spoření a důchodových fondů. Mezi další povinnosti patří např. získání určitých informací od účastníka a provedení vyhodnocení vhodnosti strategie penzijního spoření, resp. důchodového spoření, pro tohoto účastníka. Specifické povinnosti jsou stanoveny v případě poskytování tzv. penzijního doporučení, resp. důchodového doporučení. Zde se uplatní stejně přísná pravidla jako v případě šíření investičního doporučení podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

7. Distribuce důchodového a penzijního spoření

Pro distribuci účastnických a důchodových fondů bude možno využít pouze zaměstnanců a vázaných zástupců penzijní společnosti a investičních zprostředkovatelů. Tyto osoby musí ČNB doložit splnění speciálních odborných požadavků v oblasti doplňkového penzijního spoření a důchodového spoření. Požadavky na odbornost se rovněž uplatní u zaměstnanců penzijní společnosti, kteří se podílejí na nabízení a distribuci doplňkového penzijního spoření a důchodového spoření.

Penzijní společnost má stanoveny určité povinnosti rovněž při využití externích distributorů. Mj. bude muset zavést mechanismus kontroly jejich činnosti při distribuci doplňkového penzijního spoření a důchodového spoření. Rovněž investiční zprostředkovatelé budou povinni zavést adekvátní vnitřní procesy a kontrolní opatření pro distribuci doplňkového penzijního spoření a důchodového spoření.

8. Prováděcí předpisy

Právní rámec penzijní reformy doplní ČNB vydáním prováděcích vyhlášek k náležitostem žádostí, ke statutu důchodového a účastnického fondu a vyhláškou o podrobnější úpravě činnosti penzijní společnosti, důchodového a účastnického fondu. Návrhy vyhlášek byly v prosinci zaslány do mezirezortního připomínkového řízení a jejich vydání se předpokládá cca do konce února.¹²

¹² Návrhy vyhlášek jsou dostupné na http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/novinky

Advokátní kancelář BBH, advokátní kancelář, v. o. s. dlouhodobě poskytuje svým klientům právní poradenství v oblasti práva finančních trhů. V rámci svých služeb nabízí také základní informační servis o nejvýznamnějších aktualitách v oblasti regulace a práva finančního trhu.

Bulletin BBH je určen pouze jako obecná informace o některých důležitých novinkách a událostech v oblasti finančních trhů a související právní problematice. Jeho obsah není právním poradenstvím ani doporučením k určitému postupu v konkrétní situaci.

V případě zájmu o další informace nebo o individuální poradenství nebo konzultaci nás neváhejte kontaktovat.

BBH, advokátní kancelář, v. o. s.

Klimentská 1207/10

110 00 Praha 1

Česká republika

IČO: 26143119

DIČ: CZ26143119

Městský soud v Praze oddíl A, vl. 40439

ID datové schránky: 5e2sxxw

Tel.: +420 234 091 355

Fax: +420 234 091 366

Web: www.bbh.cz

Kontakty:

Tomáš Otruba, partner

TOtruba@bbh.cz

Tomáš Sedláček, partner

TSedlacek@bbh.cz

Zdeněk Husták, of counsel

ZHustak@bbh.cz

Kde nás najdete:

